Kansakoulu-muistelu-salkun käyttöohje

Kansakoulusalkun tuottaja
Suomen käsityön museo
Reetta Nikkarikoski
reetta.nikkarikoski@jkl.fi
Puhelin 014 266 4380
Kilpisenkatu 12, 40100 Jyväskylä
Avoinna ma-pe klo 9-16

SUOMEN KÄSITYÖN MUSEO
Craft Museum of Finland

SISÄLLYSLUETTELO

Muistelusalkun esineet lueteltuina 2
Muistelusalkun käyttöohje 3

Sisältö tunneittain

0. Aamuhartaus 4
   -Todistus
   -Luokkakuvat
1. Lukutunti 5
2. Kaunokirjoitustunti 6
   -Viivapaperia kirjoittamiseen
3. Laskentotunti 7
4. Käsityötunti 8
   -Koulukäsityö–muistovihko
5. Voimistelutunti 9
6. Välitunti 10
   -Välituntileikkejä 11–12
7. Koulumatka..... 13

Palautelomakkeet

Salkun (pulpetin) esineet lueteltuina

KOULUREPUSSA

Laskukirja
Aapinen
Ystäväni-kirja
Kirjoitusvihko
Kolikkokukkaro
Virsikirja
Penaali, jossa kosmoskynä, sinipunakynä, mustekynä ja pyyhekumi

KÄSITYÖPUSSISSA

Jumppapuku
Patalappuja 2kpl
Ruokaliina
Taulusieni
Nenäliina
Mustekynä
Hernepussi
Nahkakukkarossa arvoituksia
Kankainen mustekynän pyyhin

KANSIOSSA

Koulutodistus
Luokkakuvia 2 kpl vuosilta 1960–1962
Koulukäsityö-muistovihko
Viivapaperia
Palautelomakkeet

Muistelusalkun käyttöohje

Muistelusalkun esineitä käydään läpi yhdessä vapaasti keskustellen.

1. Ryhmän kooksi sopii 4 – 10 henkeä.

2. Ryhmällä on hyvä olla vetäjä, joka johtaa keskustelua ja on perehtynyt tarkemmin salkun sisältöön.

3. Esineitä kierrätetään ryhmässä. Kaikkia esineitä saa kosketella, haistella ja tutkia kaikin aistein.

4. Huonokuntoisten kanssa muistellessa vetäjä tai avustaja kierrättää esineitä katseltavina ja kosketeltavina, jos esineet eivät pysy enää käsissä.

5. Kaikkia ryhmän jäseniä rohkaistaan jakamaan toisille mitä ajatuksia, muistoja ja tunteita esineet herättävät.

6. Salkun avulla voi keskustella myös muista asioista kuin kansakouluajoista.

7. Salkkua voi käydä läpi koulun tuntijaon mukaan tai ihan spontaanisti esine kerrallaan tai keskustella niistä asioista ja muistoista mitä ryhmästä kumpuaa.

8. Koulukäsityömuistoja voi kirjata ylös kansiossa olevaan vihkoon.

9. Muista täyttää palautelomake.

10. Pakkaa tavarat huolella pulpettiin, osa reppuun ja osa käsityöpussiin.

11. Palauta salkku sovittuna aikana, jotta se on ajoissa seuraavan ryhmän käyttöön.

0. Aamuhartaus

Salkussa olevat tarvikkeet:

Virsikirja
Nenäliina

1. Mitä muistoja sinulla on aamuhartaudesta?
2. Mitä virsiä veisattiin?
3. Oliko pulpetissa nenäliina?
4. Tarkastettiinko aamuisin kynnet?
5. Millaiset olivat pulpetit?
6. Millaiset olivat todistukset?
7. Otettiinko luokkakuvia?

Veisatkaa jokin tuttu virsi.

Katselkaa luokkakuvia ja todistusta, jotka ovat kansiossa.

1. Lukutunti

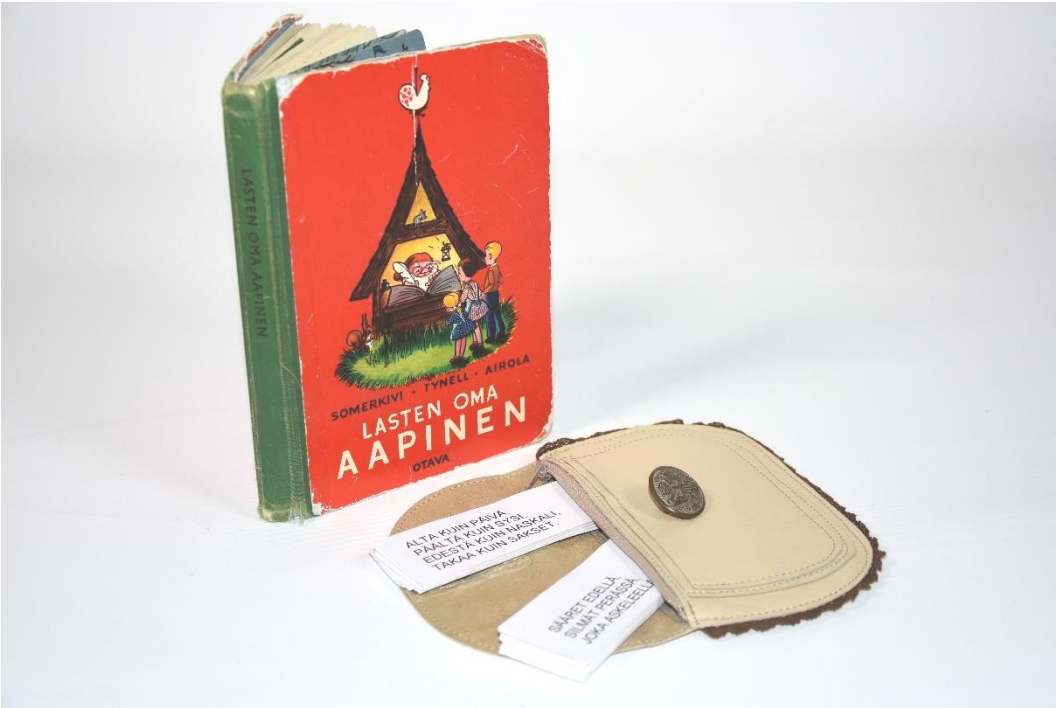

Salkussa olevat tarvikkeet:

Aapinen vuodelta 1963
Nahkakukkarossa arvoituksia

1. Millainen aapinen sinulla oli?
2. Miten opit lukemaan?
3. Muistatko vielä loruja ulkoa?

Käykää läpi arvoituksia, jotka ovat nahkakukkarossa.

Vastaukset arvoituksiin löytyvät lappujen takapuolelta.

2. Kaunokirjoitustunti

Salkussa olevat tarvikkeet:

Kirjoitusvihko
Mustekynä
Mustekynän pyyhin

1. Millaisia tunnelmia muistat kirjoitustunnilta?
2. Kirjoititko oikealla vai vasemmalla kädellä?
3. Oliko kaunokirjoituksesi kaunista?
4. Muistatko vielä aineita mitä kirjoitit?
5. Osallistuitko raittiuskirjoituskilpailuihin?

Kankainen mustekynän pyyhin on ollut ensimmäisiä koulukäsitöitä. Myöhemmin imupaperi korvasi kankaisen mustekynän pyyhkimen.

Voitte harjoitella vaikka oman nimen kirjoittamista tavallisella kuulakärkikynällä kansiossa olevalle viivapaperille.

3. Laskentotunti

Salkussa olevat tarvikkeet:

Laskukirja
Penaali

1. Millaisia tunnelmia muistat laskentotunnilta?
2. Olitko hyvä laskemaan?
3. Opitko kertotaulun helposti?
4. Muistatko, miten helmitaululla laskettiin?
5. Millainen penaali sinulla oli?
6. Muistatko kosmoskynän, jonka jälkeä ei saanut pyyhittyä tavallisella kynällä?

   Kun kirjoitusta kostutti, niin paperi värjäytyi violetiksi.

4. Käsityötunti

Salkussa olevat tarvikkeet:

Käsityöpussi
Kehyksessä kudottu patalappu
Neulottu patalappu

1. Millaisia muistoja sinulla on koulun käsityötunneista?
2. Mitä tytöt tekivät käsityötunnilla?
3. Mitä pojat tekivät veistossa?
4. Muistatteko ensimmäisen käsityön?

Kansiossa olevaan muistovihkoon voi kirjoittaa koulu(käsityö)muistoja.

Muiston yhteyteen kannattaa liittää:

Paikkakunta, johon muisto liittyy
Vuosikymmen, johon muisto liittyy
Muistelijan nimi tai nimimerkki ja sukupuoli
Muistelijan syntymävuosi

5. Voimistelutunti

Salkussa olevat tarvikkeet:

Jumppapuku
Hernepussi

1. Millaisia tunnelmia muistat voimistelutunnilta?
2. Missä voimistelutunti pidettiin?
3. Millaisia voimisteluliikkeitä tehtiin?
4. Millaisia voimistelupukuja tytöt ja pojat käyttivät?
5. Luisteltiinko vai hiihdettiinkö talvella?
6. Miten pärjäsit hiihtokilpailuissa?

Heitelkää hernepussia ja tehkää voimisteluliikkeitä.

6. Välitunti

Salkussa olevat tarvikkeet:

Ystäväni-kirja
Kolikkokukkaro
Taulusieni

1. Mitä välitunnilla tehtiin?
2. Mitä välitunnilla ei saanut tehdä?
3. Mitä järjestäjän tehtäviin kuului?

Kansiossa on kirjoitettuna muutamia välituntileikkejä muistin virkistämiseksi.

Välituntileikkejä

1. Koppeileminen eli seinäpallo

Leikkivälineenä pallo. Osanottajia minkä verran tahansa. Leikkijät ”koppeilevat” palloa seinään vuorotellen, aina niin kauan kunnes pallo putoaa maahan. Ensin otetaan aina kutakin lajia kolme kertaa, sitten kaksi ja kolmannella kerralla vain yhden kerran.

Kun on otettu molemmilla käsillä, aloitetaan alusta ottaen kiinni oikealla kädellä, muuten samoin kuin edellä, ja sen jälkeen vasemmalla kädellä. Se, joka on ensin päässyt pelin loppuun, on voittanut, ja saa jos haluaa, alkaa alusta uudelleen.

1.heitto:
Heitto alhaaltapäin seinään

2.heitto:
Heitto ylhäältäpäin seinään

3.heitto:
Ensin pieni heitto ilmaan, ja siitä lyönti seinään

Räpsyt:
Heitto seinään, käsien taputusta

Hölynpölyt:
Heitto seinään, käsien pyöritystä toistensa ympäri

Nyrkit:
Heitto seinään, kiinniotto kädet nyrkissä

Polvet:
Heitto seinään, käsien kosketus polviin

Etu-taka:
Heitto seinään, käsien lyönti yhteen edessä-takana-edessä

Soppakauha:
Heitto seinään, kiinniotto kädet ranteesta ristissä

Ällät:
Pallon heitto, seisten selin seinään, kiinniotto samoin

Pyörähdykset:
Heitto seinään, ympäri pyörähdys

2. Rahaleikki ”rakorahat”

Kaksi osanottajaa. Kummallakin leikkijällä on yhtä monta rahaa (rahat voivat olla esim. kiviä) Leikkijät heittävät kumpikin yhden rahan lattialle ja se, jonka raha menee lähemmäksi lattian rakoa voittaa, saa siis ottaa itselleen molemmat rahat. Leikki jatkuu kunnes toinen on voittanut kaikki rahat.

3. Rahapeli

Osanottajia voi olla vaikka kuinka paljon. Pelin aloittaja heittää kolikon seinään josta se kimpoaa maahan. Seuraavat heittäjät pyrkivät vuorollaan saamaan oman kolikkonsa ponnahtamaan seinästä mahdollisimman lähelle maassa jo olevia kolikoita. Jos heittäjän vaaksanmitta yltää omasta kolikosta toisen kolikkoon saa hän molemmat rahat itselleen. Tai vaikka useammankin jo hän vain yltää omasta kolikosta toisten kolikoihin. Peli loppuu kun rahat ovat hävinneet maasta.

4. Ventti tulitikkulaatikolla

Leikkivälineenä tulitikkulaatikko. Laatikko asetetaan pöydälle siten, että pohjapuoli on ylöspäin ja laatikon lyhyt reuna hiukan pöydän reunan ulkopuolella. Kukin osanottaja saa vuorollaan lyödä koukistetulla etusormella laatikkoa alhaalta ylöspäin, niin että laatikko pyörähtää pöydällä.

Pisteytys:
Jos tulitikkulaatikko jää pystyyn lyhyen sivun varassa : 10p.
Jos laatikko jää raapaisupinta syrjälleen: 5p.
Kuvapuoli ylöspäin: 1p.
Pohjapuoli ylöspäin: ei pisteitä ja heittovuoro vaihtuu.
Laatikkoa heitetään niin kauan kunnes joku saa ensimmäisenä tasan 21 pistettä ja voittaa pelin. Jo pelaajan pisteet ylittävät 21, joutuu hän aloittamaan pelin alusta.

5. Tulitikkuleikki

Leikkivälineenä laatikollinen tulitikkuja. Kullakin leikkijällä on yksi tulitikku kädessä. Laatikosta kaadetaan tikut pöydälle. Nyt kukin leikkijä saa vuorollaan ottaa niin monta tikkua tikkukasasta kuin vain saa, niin ettei tikut kasassa liikahda. Tikkuihin ei saa koskea käsin, ainoastaan leikkijän kädessä olevalla tikulla. Eniten tikkuja kerännyt voittaa pelin.

7. Koulumatka

Salkussa olevat tarvikkeet:

Ruokaliina
Reppu

1. Miten kuljit koulumatkan?
2. Kuljitko yksin vai seurassa, kenen seurassa?
3. Muistatko millaisia tuoksuja, värejä ja ääniä kohtasit matkalla?
4. Pysähdyitkö jossakin matkan varrella?
5. Miten eri vuodenajat näkyivät reitillä?
6. Oliko koulumatkallasi jokin jännittävä tai pelottava kohta?
7. Minkälainen koululaukku tai reppu sinulla oli?

Helena Vuorio: IÄKKÄIDEN IHMISTEN KOHTAAMINEN JA MUISTELUTYÖ

Muistelua voi ymmärtää kahdella tasolla: se voi olla spontaania, arkisissa tilanteissa syntyvää ja toisaalta ammatillinen työmuoto. Muistelutyö on otettu myös Suomessa osaksi vanhustyötä. Se voidaan määritellä työmenetelmäksi, joka stimuloi osallistujia muistelemaan kiinnostavia aiheita. Eri materiaalit ja toimintamuodot, kuten musiikki, kirjallisuus, draama, virittävät muistelua. On huomattu, että muistoista ja eletystä elämästä voi olla hankala puhua ilman konkreettisia asioita, esimerkiksi ilman dokumentteja ja tavaroita. Tässä mielessä Suomen käsityön museon muistelusalkku lukuisine tavaroineen on paikallaan.

Muistelun monet hyödyt

Muistelu on sekä yksilöllistä että sosiaalista toimintaa. Yksilölle muistelu voi antaa voimavaroja, raivaa tilaa yksilölliselle kokemukselle ja antaa kertojan tuntea itsensä arvostetuksi. Muistelu voi tukea identiteettiä ja itsearvostusta. Itsetuntemuksen lisääntyminen taas voi antaa tunteen oman elämän hallinnasta. Erikssonin elämänkaariajattelussa muistelu voi olla vanhuuden kehitystehtävän toteutumista, sillä vanhuudessa olisi tärkeää hyväksyä omaa elettyä elämää ja siten eheytyä ihmisenä. Muistelutyö voi olla osa muistin elvyttämistä dementoituneilla vanhuksilla. Dementoituneella kognitiiviset toiminnot, erityisesti muisti, on häiriintynyt ja hänellä on vaikeuksia hahmottaa itseään ja ympäristöään. Sen sijaan tunnetasolla dementoitunut aistii helposti.

Kaikki aistit avuksi

Hyvä periaate muistelussa on käyttää mahdollisemman monia aistikanavia. Jos vanhus on puhumaton tai menettänyt puhekyvyn on myös tärkeää käyttää puhumisen rinnalla muita aisteja, esimerkiksi tunto- ja hajuaistia. Moniaistisuus on tärkeää myös henkilöillä, joilla kuulo tai näköaisti on heikentynyt. Salkussa on kosketeltavaa esineistöä. Muistelu voi rohkaista luomaan uusia sosiaalisia suhteita ja säilyttämään entisiä. Kollektiivisessa muistelutilanteessa syntyy vuorovaikutuksessa uutta yhteistä näkemystä ja sosiaalista todellisuutta. On tutkittu, että sosiaalinen, tavoitteellinen toiminta parantaa psyykkistä hyvinvointia, muistitoimintoja ja terveyttä.

Vanhuksen kohtaaminen muistelutyössä

On hyvä muistaa, ettei vanhusta tarvitse kohdata sen kummemmin kuin muutakaan aikuista ja on hyvä muistaa, etteivät vanhukset muodosta mitään yhtenäistä ryhmää, vaan heidät on kohdattava yksilöinä. Yleensä ikäihmiset, kuten muutkin, muistelevat mielellään. Silti kaikki eivät halua muistella. Tämä voi liittyä siihen, etteivät he arvosta menneisyyden muistelua tai heillä on vaikeita elämänkokemuksia. Tämä seikka on huomioitava, eikä pakottaa ketään osallistumaan. Ohjaajan tulisi kannustaa vanhuksia puhumaan toisilleen, ei niinkään ohjaajalle. Myös tila ja ryhmän koko vaikuttaa tilanteen onnistumiseen. Pienen ryhmän kanssa päästään syvemmälle. Enimmillään ryhmässä tulisi olla kymmenkunta henkilöä.

Lähteet: Hänninen, Leena. 1991. Ikääntyvän oppiminen ja henkiset kyvyt, Työterveyslaitos. Helsinki.
Marin, M. & Hakonen, S.(toim.). 2003. Seniori- ja vanhustyö arjen kulttuurissa. Jyväskylä: Ps-kustannus
Vuorio, H. 2006. Nypläyslaseja ja luonnollista luopumista. Iäkkäiden käsityöharrastus ja käsityön merkitykset. Käsityötiede. Savonlinnan opettajankoulutuslaitos.